

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2023. október 9.
(OR. en)

13934/23

SOC 667
EMPL 475

AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYE

Küldi: a Tanács Főtitkársága

Címzett: a delegációk

Előző dok. sz.: 13175/23

Tárgy: A Tanács következtetései az önálló vállalkozók szociális védelméről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a fenti témában készült, az EPSCO Tanács 2023. október 9-i ülésén jóváhagyott tanácsi következtetéseket.

Az önálló vállalkozók szociális védelme

A Tanács következtetései

FIGYELEMBE VÉVE, HOGY:

1. a Tanács 2019. november 8-án elfogadta a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló ajánlást¹ (a továbbiakban: az ajánlás),
2. az ajánlás hozzájárul a szociális jogok európai pillérében – amelyet az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság közösen hirdetett ki 2017-ben – meghatározott 12. elv megvalósításához, amely szerint munkaviszonyuk jellegétől és időtartamától függetlenül az összes munkavállaló, és hasonló feltételek mellett az önálló vállalkozók is jogosultak a megfelelő szociális védelemre,
3. az ajánlás elfogadását követően az európai viszonyokra először is a 2020-ban kezdődött Covid19-világjárvány gyakorolt jelentős hatást. A világjárvány erőteljes gazdasági és társadalmi következményekkel járt, az európai és nemzeti szinten tett rendkívül határozott és koordinált szakpolitikai válaszlépéseknek (köztük például a szociális védelem bővítésének, valamint a rendkívüli támogatási intézkedéseknek és kiadásoknak) köszönhetően azonban a szociális védelmi rendszerek segítettek lehetővé tenni, hogy az emberek a szegénységi kockázat vagy a jövedelmi egyenlőtlenségek jelentősebb növekedése nélkül vészeljék át a Covid19-válságot,

¹ HL C 387., 2019.11.15., 1. o.

4. másodsorban az Ukrajna ellen 2022-ben indított orosz agressziós háború társadalmi és gazdasági következményei is olyan elemek, amelyek összefüggésében vizsgálni lehet az ajánlás végrehajtását. Mint minden válság, ez a háború is a legkiszolgáltatottabb csoportokat érinti a legsúlyosabban, és még szükségesebbé teszi a fent említett kedvezőtlen hatások csökkentéséhez hozzájáruló szociálpolitikákat,
5. a Bizottság 2021-ben előterjesztette a szociális jogok európai pillérének megvalósítására vonatkozó cselekvési tervet, amely a pillér elveinek érvényesítéséhez hivatott hozzájárulni,
6. az uniós vezetők a Portói Nyilatkozatban és az Európai Tanács 2021. júniusi ülésén üdvözltek a cselekvési tervben 2030-ra kitűzött új kiemelt uniós célokat,
7. az ajánlás 18. pontja értelmében „*[a] Bizottságnak a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal közösen 2020. november 15-ig nyomonkövetési keretet kell létrehoznia, valamint egyeztetett közös mennyiségi és minőségi mutatókat kell kidolgoznia, amelyekkel értékelhető ezen ajánlás végrehajtása, és felülvizsgálható az ajánlás*”,
8. az ajánlás fő célkitűzéseinek megvalósítása terén elért eredmények értékelésének céljára a szociális védelemmel foglalkozó bizottság által 2020 októberében készített nyomonkövetési keret olyan mutatókat tartalmaz, amelyekkel a munkavállalók valamennyi típusa esetében mérhető a formális védettség, a tényleges védettség és az ellátások megfelelése a szociális védelem releváns ágaiban. Tartalmaz továbbá a munkaerőpiaci jogállások sokféleségének mérésére szolgáló munkaerőpiaci mutatókat, valamint a jogosultságokkal és a járulékokkal kapcsolatos szabályokra vonatkozó mutatókat. Emellett jelzi, hogy az uniós tagállamokban a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréseinek jobb nyomon követése érdekében a kereten további módosítások várhatók,

9. a Tanács az ajánlás 19. pontjában felkérte a tagállamokat, hogy 2021. május közepéig nyújtsanak be az ajánlásban meghatározott elvek érvényesítésére szolgáló megfelelő intézkedéseket tartalmazó nemzeti tervet. Az említett tervek végrehajtása terén elért haladást emellett át kell tekinteni a többoldalú felügyeleti eszközökkel összefüggésben, összhangban az európai szemeszterrel, valamint a szociális védelem és társadalmi befogadás területén alkalmazott nyitott koordinációs módszerrel,
10. a szociális védelemmel foglalkozó bizottság 2021. évi jelentése, valamint a 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés tartalmazta a tagállamok által benyújtott nemzeti tervek első áttekintését,
11. a Bizottságnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról szóló jelentése² (a továbbiakban: bizottsági jelentés) szerint az egyes tagállamok ambíciósintje jelentős eltérést mutat, tükrözve a nemzeti körülményeket és preferenciákat. A jelentésben megállapítást nyert továbbá, hogy a szociális védelemhez való hozzáférés terén még mindig jelentős különbségek állnak fenn,

². COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31.

ELISMERVE, HOGY:

12. a tagállamok adott esetben tervezik az ajánlás végrehajtását célzó strukturális reformokat, illetve már meg is kezdték ilyen reformok végrehajtását, gyakran külön hangsúlyt fektetve az önálló vállalkozók helyzetének javítására,
13. bizonyos csoportok, például az atipikus formákban dolgozó munkavállalók vagy az önálló vállalkozók esetében nagyobb a valószínűsége annak, hogy a munkavállalók nem részesülnek védelemben. A tanácsi ajánlás azon céljának sérelme nélkül, hogy valamennyi munkavállaló és önálló vállalkozó esetében megszűnjenek a különbségek, ezek a következtetések az önálló vállalkozókra összpontosítanak olyan csoportként, amely a legtöbb tagállamban jelentős különbségekkel szembesül a védelem terén³,
14. 2022-ben⁴ az EU-ban 27,7 millió személy, azaz a foglalkoztatottak 13,7 %-a dolgozott önálló vállalkozóként. Ezen önálló vállalkozók közül 18,9 millió fő egyéni, azaz alkalmazottak nélküli önálló vállalkozó volt. Ezenkívül mintegy 3,3 millió fő mindössze egyetlen (vagy egy fő) ügyféllel rendelkezett, és közülük 770 000 fő esetében ez az ügyfél határozta meg a munkaidőt,

^{3.} COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., Főbb megállapítások (2. és 3. o.).

^{4.} 2022. évi európai uniós munkaerő-felmérés, Eurostat.

15. amint az a bizottsági jelentésből is kiderül, 2022-ben a tagállamok több mint felében az önálló vállalkozókra nem terjedt ki a szociális védelem valamennyi ága. A tagállamok által szolgáltatott információk szerint az EU-ban több mint 15 millió önálló vállalkozó nem részesül munkanélküli ellátásban a tevékenysége megszűnése esetén⁵,
16. az önálló vállalkozóknak a szociális védelmi rendszerekben való önkéntes részvétele összhangban van a tanácsi ajánlással, azonban a bizottsági jelentésben szereplő adatok azt mutatják, hogy azokban a tagállamokban, ahol az önálló vállalkozók számára a szociális védelmi rendszerekben való részvétel önkéntes, egyes rendszerek igénybevételi aránya alacsony,
17. egyes tagállamokban az ajánlás 9. pontjában említett, a jogosultságokra és járulékokra vonatkozó szabályok az önálló vállalkozók hátrányára működnek, akadályozva őket abban, hogy tényleges és megfelelő védettségben részesüljenek⁶,
18. a Bizottság a jelentésben megerősíti, hogy a szociális transzferek számos tagállamban elengedhetetlenek a szegénység kockázatának a csökkentéséhez, és hogy a szociális védelemhez való megfelelő hozzáférést biztosító intézkedések kedvezően befolyásolhatják az önálló vállalkozók helyzetét⁷,
19. a közigazgatási szervek által a szociális védelemhez való hozzáférésről nyújtott tájékoztatás átláthatósága alapvető fontosságú, mivel az ellátásokhoz való hozzáférésre vonatkozó követelmények összetettek, ami az atipikus foglalkoztatási formákban dolgozókat és az önálló vállalkozókat érinti a leg súlyosabban⁸,

5. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról (a 13-ból 12 tagállam által szolgáltatott információkon alapuló adatok).

6. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., a Tényleges védettség című szakasz 2.3.1. pontja, Hiányosságok (15. és 16. o.).

7. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., a Megfelelőség című szakasz 2.4.1. pontja, Hiányosságok (19. és 20. o.).

8. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., az Átláthatóság című szakasz 2.5.1. pontja, Az információkhoz való hozzáférés (22–24. o.).

HANGSÚLYOZVA, HOGY:

20. a Bizottság jelentése szerint az *„ajánlás végrehajtásával kapcsolatos ambíciószint összességében jelentős eltéréseket mutat, és néhány kivételtől eltekintve a legtöbb tagállam nem törekszik a szociális védelemhez való hozzáférés terén fennálló valamennyi hiányosság kezelésére. További végrehajtási erőfeszítésekre van szükség a meglévő hiányosságok megszüntetése érdekében, és a fellépést még sürgetőbbé teszik az Ukrajna elleni orosz agressziós háború és az abból eredő mély energiaválság társadalmi és gazdasági következményei”*,
21. a tagállamok által az önálló vállalkozók védelme érdekében végrehajtott vagy végrehajtani tervezett reformok között ki lehet emelni azokat, amelyek az önálló vállalkozók számára is hozzáférhetővé teszik a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések esetén nyújtott ellátásokat, a munkanélküli ellátásokat és a tevékenység megszüntetése esetén járó ellátásokat, a rokkantsági ellátásokat, valamint a nyugdíjakat⁹,
22. a Bizottság jelentése szerint a tagállamok mintegy fele számolt be nemzeti végrehajtási tervében a szociális védelmi rendszer megfelelőbbé tételét célzó, kiváltképp az önálló vállalkozók nyugdíjára vonatkozó intézkedésekről, vagy jelentett be ilyen intézkedéseket¹⁰,

⁹. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31.

¹⁰. COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31., Főbb megállapítások (2. o.).

23. emellett számos tagállam fogadott el a Covid19-válság során felmerült igények kezelését célzó intézkedéseket bizonyos olyan csoportok formális és tényleges védeltségével kapcsolatban, amelyek rendszerint korlátozott mértékben férnek hozzá a szociális védelemhez¹¹,
24. jelentős számú tagállam helyreállítási és rezilienciaépítési tervében szerepelnek a szociális védelemhez való hozzáférés javítását célzó reformok és beruházások, például az átláthatóság, a megfelelőség, a tényleges hozzáférés, valamint a formális hozzáférés biztosítását célzó intézkedések¹²,
25. az Eurostat adatai azt mutatják, hogy az önálló vállalkozók esetében magasabb a szegénység kockázata, mint a hagyományos foglalkoztatási formákban dolgozók esetében. Ez különösen igaz az egyéni önfoglalkoztatókra. A szociális transzferek szerepe ezért még életbevágóbb a szegénység kockázatának az önálló vállalkozók közötti csökkentése szempontjából,
26. az önálló vállalkozók szociális védelme különösen fontos a munkamódszerek jelenlegi átalakulási folyamatának fényében. Jelentős azok száma, akik manapság ötvözik vagy váltogatják a függő munkaviszonyokat és az önfoglalkoztatást. A távmunka és a platformalapú munkavégzés esetén a határokon átnyúló mobilitás olyan kihívásokat állíthat az önálló vállalkozók elé, amelyeket orvosolni kell,

^{11.} A Tanács által 2022. március 14-én elfogadott, 2022. évi együttes foglalkoztatási jelentés, valamint COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31.

^{12.} COM/2023/43 final, A Bizottság jelentése a Tanácsnak a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról, 2023. január 31. MELLÉKLET: A nemzeti végrehajtási tervek főbb elemei a szociális védelemhez való hozzáférés tekintetében (az aktualizált információkkal együtt).

27. a nemzeti körülmények és sajátosságok tekintetbevétele mellett az a szempont is figyelmet érdemelhet, hogy az önfoglalkoztatók hogyan vehetik igénybe a kiegészítő szociális védelmi rendszereket,

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA FELKÉRI A TAGÁLLAMOKAT, HOGY A NEMZETI HATÁSKÖRÖKKEL ÖSSZHANGBAN ÉS A NEMZETI KÖRÜLMÉNYEK FIGYELEMBEVÉTELÉVEL:

28. folytassák a nemzeti végrehajtási tervek intézkedéseinek végrehajtását, és tegyenek további lépéseket annak érdekében, hogy megszüntessék a fennmaradó különbségeket, továbbá hogy biztosítsák a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlásban meghatározott, a formális és a tényleges védettség, a megfelelés és az átláthatóság elveinek hatékony érvényesülését;
29. szükség esetén igazítsák ki a járulékokra, az ellátások igénybevételére és a jogosultságokra vonatkozó szabályokat annak érdekében, hogy az önálló vállalkozók ténylegesen igénybe vehessék a megfelelő ellátásokat;
30. a nemzeti körülmények fényében adott esetben kezeljék a nemzeti rendszerekben az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáférését illetően meglévő különbségeket, kiváltképp az olyan területeken, ahol a legnagyobbak a különbségek, például a munkanélküli ellátások, a betegségi ellátások, a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések terén;

31. biztosítsák, hogy a rendszerek kellő időben és a nemzeti körülményekkel összhangban megfelelő szintű védelmet biztosítsanak az önálló vállalkozók számára, eszközt biztosítva számukra a tisztas megélhetés fenntartásához és gondoskodva a megfelelő jövedelempótlásról, valamint minden esetben megvédve őket az elszegényedéstől;
32. adott esetben növeljék a szociális védelmi rendszerek átláthatóságát, különösen az információk megosztása és figyelemfelhívás révén, valamint a szociális védelem felhasználóbarát digitalizációjának elősegítését célzó intézkedések meghozatalával, figyelembe véve az önálló vállalkozók sajátos helyzetét, egyúttal csökkentve a digitális szakadékot, továbbá különleges figyelmet fordítva az alacsony (digitális, közigazgatási és gazdasági) jártassággal rendelkező csoportokra és a fogyatékkal élő személyekre;
33. szükség esetén a szociális partnereket és a civil társadalmi szervezeteket is bevonva vizsgálják meg, hogy milyen módokon lehet fokozni a szociális védelemhez való hozzáférést és megszüntetni a fennmaradó különbségeket;
34. biztosítsák a megfelelő nemzeti szintű adatgyűjtést, valamint a szociális védelem kiterjesztését célzó intézkedések folyamatos figyelemmel kísérését. Támogassák a szociális védelemről tájékoztató kölcsönös információs rendszerben (MISSOC) való nemzeti részvételt, az önálló vállalkozókra vonatkozó releváns információk felvételét is beleértve;

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA FELKÉRI A BIZOTTSÁGOT, HOGY:

35. terjessze a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréséről szóló tanácsi ajánlás végrehajtásáról szóló jelentését, és mozgítsa elő az önálló vállalkozók szociális védelméről szóló vitát a tagállamok és az európai szociális partnerek között, valamint a releváns nemzetközi fórumokon;
36. az európai szemeszter keretében kövesse nyomon a tanácsi ajánlás végrehajtását, és a tagállamokkal közösen dolgozzon azon, hogy javuljon az uniós tagállamokból származó adatok összehasonlíthatósága;
37. továbbra is átfogóan dolgozzon együtt a tagállamokkal és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal az ajánlás hatékony végrehajtásának nyomon követésén és a végrehajtásra vonatkozó mutatókon, továbbá – a tanulásnak a tagállamok körében való ösztönzése érdekében – a jövőben is kezdeményezze a bevált gyakorlatok megosztását és a kölcsönös felülvizsgálatokat;

**AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA FELKÉRI A SZOCIÁLIS VÉDELEMMEL
FOGLALKOZÓ BIZOTTSÁGOT, HOGY:**

38. a vonatkozó jelentéseiben és tematikus munkájában – szükség esetén más releváns bizottságokkal együttműködve – továbbra is foglalkozzon a munkavállalók és az önálló vállalkozók szociális védelemhez való hozzáféréssel;
39. változatlanul töltsse be azt az elhivatott szerepet, amellyel a tanácsi ajánlást – annak minden dimenziójában és a megbízatásával összhangban – nyomon követi;
40. a Bizottsággal együttműködve munkálkodjon a szociális védelemhez való hozzáférés nyomon követésére vonatkozó keret továbbfejlesztésén;
41. vegye fontolóra annak lehetőségét, hogy az ajánlás hatékony végrehajtásának támogatása érdekében tematikus kölcsönös felülvizsgálatokra és rendszeres információcserére kerüljön sor.
